

CSÚSZÓMÁSZÓK

Ha népszerűtlenségi listát készítenénk az erdei állatokról, a szúnyogok, kullancsok és darazsak mellett minden bizonytalanság helyen szerepelnének rajta a kétéltűek és a hüllők. Így van ez már évszázadok óta, már a középkorban sötét, gonosz, visszatartó állatoknak tartották őket. Hagyományosan negatív megítélésüket több tucatnyi „megcáfolhatatlan észérv” alapozza meg: nyálkások, rücskösök, pikelyesek, undorítóak, gusztustalanok, csúnyán néznek, félelmetesek, stb. Anélkül, hogy ezen érvek színvonalát részletesen elemeznénk, ismerkedjünk meg néhány gyakoribb fajukkal, amikkel erdei túrák során akár találkozhatunk is.

A kétéltűek közül legnépszerűbb a levelibéka (*Hyla arborea* – 1. kép). Elterjedt, gyakori faj az egész országban, ugyanakkor érzékeny a szaporodó helyek vízminőségére, amiket csak a párzás és a peterakás idejére keres fel. Ilyenkor viszont testméretét messze felülmúló ricsajt rendez (2. kép). A szaporodásra alkalmas vizek szennyeződése, illetve időnkénti gyors kiszáradása egyébként nemcsak a levelibéka számára, hanem a többi kétéltűre nézve is komoly veszélyt jelent. Az egész országban elterjedt nagytermetű barna varangy (*Bufo bufo* – 3. kép) éjszaka aktív erdei állat. Étrendje változatos. Zsákmányai lehetnek, rovarok, pókok, százlábúak, a nagyobb példányok még a kisemlősöket is elkapják. Kora tavasszal a párzás (4. kép) és peterakás idejére keresi fel az erdők közelében lévő vizeket. Igazi „lokálpatrióta”, ott szaporodik, ahol maga is született. Ez a hagyománytisztelet nagy kockázatokkal járhat, amikor az erdei lakóhely és a hagyományos szaporodóhely közötti zárandoklat forgalmas úton vezet át. Ilyen hely például a 2-es főút Parassapusztához közeli szakasza, ahol szaporodási időszakok során varangyok (és más kétéltűek) hadai veszítették életüket gépjárművek kerekei alatt. Lelkes és elhivatott önkéntesek munkája, majd pedig békaalagutak építése nagyrészt orvosolta a problémát. A zöld varangy (*Bufo viridis* – 5. kép) szintén elterjedt, de a hegyvidékeket kevésbé kedveli. Április-május hónapban páرزik, illetve szaporodik. Vízben fejlődő lárváit hüllők (pl. vízisikló) és nagyobb testű rovarlárvák (pl. szitakötő lárvák) is fogyasztják. Élete során több km-re is eltávolodik születési helyétől. Lakott területeken gyakran találkozhatunk vele pincékben, vízaknákban. Barna rokonához hasonlóan éjszaka aktív. A kifejlett zöld varangyok leginkább hangyákkal, illetve más rovarokkal, pókokkal táplálkoznak. A szerencsésebb egyedek 10 évnél hosszabb kort is megérhetnek.

1. kép

2. kép

3. kép

4. kép

5. kép

A barna ásóbéka (*Pelobates fuscus* – 6. kép) sík- és dombvidéken elterjedt, a magasabb hegyeket kerüli. Általában a lazább szerkezetű talajokat kedveli. Rovarokat, pókokat fogyaszt. Telelés céljából akár 2 m-es mélységig is beáshatja magát. A barnabékák leggyakoribb képviselője, az erdei béka (*Rana dalmatina* – 7. kép) az egész országban elterjedt. Nagyrészt éjszaka aktív, de párás nedves körülmények között nappal is lehet látni. Rovarokat, meztelencsigákat fogyaszt. Szaporodási időszaka február végétől áprilisig tart. A nőstények tiszta vízű kis erdei tavacskába rakják le petéiket. Kövek, korhato fatörzsek alatt, fatuskók üregeiben telet.

10. kép

Első ránézésre az erdei békához hasonlít a gyepibéka (*Rana temporaria* – 8. kép), de annál jóval tompább az orra, hátsó lábai pedig rövidebbek. Kifejezetten a magasabb domb- és hegyvidéket kedveli, ahol hűvösebb, párásabb erdőkben él. Szaporodásra a mélyebb, hűvösebb tavakat használja. A ritkább fajok közé tartozik.

6. kép

A farkos kétéltűek „karizmatikus” képviselője a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra* – 9. kép, a címben). Nálunk az Északi-középhegységben, a Soproni- és Kőszegi-hegységben, valamint az Őrségben találkozhatunk vele. Középhegységi faj, a hűvösebb, párásabb bükkösök, gyertyános tölgyesek faja. Különösen kedveli a szurdokokat, patakpartokat. Szürkületkor válik aktívvá, de csapadékos időben nappal is mozog. Apróbb gerinctelen állatokkal (giliszták, meztelencsigák, ízeltlábúak) táplálkozik. Tavasszal (április-május) páرزik, a megtermékenyítés – a kétéltűeknél szokatlan módon – a nőstény testében megy végbe. A megtermékenyített petesejtek a petevezetékében fejlődésnek indulnak. A kis szalamandrák május-júniusban lassú folyású, hideg tisztavízű patakokban születnek. Nyár végén, ősz elején hagyják el a vizet. Az Aggteleki Nemzeti Park címerállata.

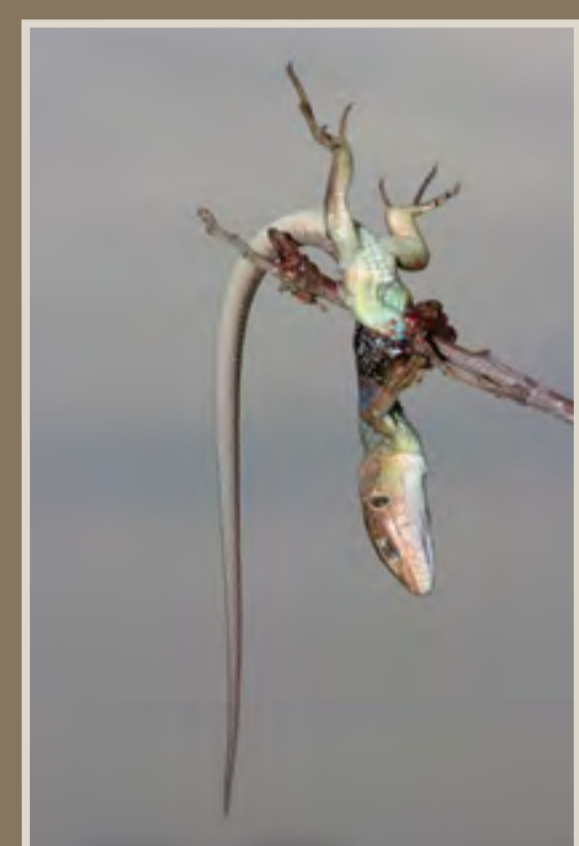

7. kép

8. kép

Páرزási időszakban a hímek heves csatákat vívnak. Táplálékát főként rovarok és más ízeltlábúak képezik, de időnként kannibalizmusra is vetemedik, a nagyobb testű idősebb példányok megeszik a kicsiket. Rájuk pedig siklók, ragadozó emlősök (róka, nyest), gólyák és gébicsek vadásznak. Utóbbiak ágakra, tövisekre tűzve rakatározzák zsákmányukat (11. kép). Végveszélyben a zöld gyík képes saját farokcsigolyáját eltörni és farka egy részét feláldozni. A rángatózó farokvég megzavarhatja a ragadozót, ezzel pedig a gyík szemvillanásnyi időt, azaz életet nyerhet. A gyíkok testén gyakran látunk kullancsokat (lásd a 10. képet). Ezek általában a fej közelében helyezkednek el, így a gyík nem tudja őket eltávolítani.

11. kép

12. kép

13. kép

A vízisikló (*Natrix natrix* – 12. kép) nevéhez híven gyakran látható vízparti nádasokban, nedves ártéri erdőkben. Nevéhez hűtlenül viszont, táplálék után kutatva a vizektől nagy távolságokra is elkóborol, olyan erdőkben is feltűnhet, ahol több km-es távolságban nincs víz. Főként nappal aktív, jellemző zsákmányai a kétéltűek. Vizes élőhelyeken a kisebb halakat is elfogyasztja. Áldozatát élve nyeli le. Veszély esetén igyekszik nagyobbak látszani, és hevesen sziszeg. Az erdei sikló (*Zamenis longissimus* – 13-14. kép) nagyra növő kígyó, hossza meghaladhatja a 120 cm-t is. Domb- és hegyvidéki faj, a sík területekről hiányzik. A fás, bokros, napsütötte tisztásokkal tarkított területeket kedveli. Időnként kertekbe, sőt a házakba is betéved. Nappal aktív. Zsákmányállatai főként a kisebb testű gerincesek, rágcsálók, cickányok, gyíkok. Jól mászik fára, így madártojásokat és fiókákat is fogyaszt. Fogságban akár 20 évig is élhet, a szabadban azonban valószínűleg hamarabb zsákmányul esik ragadozóinak.

Nem kötelező rajongani értük, azt viszont szögezzük le, hogy rendes ember nem kínoz és nem öl állatokat, azért mert visszatartóknak, gusztustalannak tartja őket. A többieknek pedig tilos! Már csak azért is, mert Magyarországon minden kétéltű és hüllő védett!

14. kép

A táblát az Ipoly Erdő Zrt. felkérésére a NAIK ERTI Erdővédelmi Osztálya állította össze. Fotók és szöveg: Csóka György
Grafika: Ali Vali

